

1. Проблема міграцій у цивілізаційному ракурсі

Данило Збрана

Україна на карті Європи*

В статті аналізується роль і місце України в сучасній Європі, а також можливості цивілізаційного поступу України, проявами якого є не тільки розвиток економіки, але й відродження моралі, духовності, історичної пам'яті і традицій, а також опора на власні сили та протистояння колоніальному терору.

In the article the role and place of Ukraine in modern Europe and the possibilities of Civilization's progress of Ukraine, which manifestations are not only development of economy, but also rebirth of morality, spirituality, historical memory and traditions as well as support of their own powers and to the contraction to colonial terror.

Ще кілька років тому європейські країни були багаті й благополучні: процвітаюча торгівля, культурний обмін, імпорт і експорт були на підйомі. В умовах глобалізації та введення євро ми бачимо, що світ стає тьмянішим, в Італії (а також і в інших країнах) росте безробіття, починають з'являтися італійські жебраки, яких раніше ніхто не бачив. Є багато тих, хто стверджує, що глобалізація є нічим іншим, як погано замаскованою формою інтернаціоналізму (до якого фактично закликали ще в XIX столітті). З Азії, Близького Сходу, Північної Африки тощо тисячі людей мігрують в Італію та інші країни Європи. Ці міграційні процеси обумовлені очевидною економічною необхідністю (економічною кризою, яка охопила багато країн світу). Мігранти приносять в країни Європи свою мову, свої звичаї, свою філософію життя. З різних причин ці люди є більш загартованими, більш рішучими і дуже плідними культурно, що допомагає їм у кінцевому рахунку перемогти свої негаразди.

Сьогодні в Італії багато мігрантів, вони заробляють собі на життя і відправляють у свої країни великі гроші. Європа повільно, але невблаганно виснажується. Наприклад, італійський працівник, який отримує € 1400 щомісяця (на рівні союзу), часто звільняється з роботи, а на його місце роботодавець наймає іноземця, який готовий працювати за набагато меншу зарплату. Це, на жаль, лише один з негативних аспектів глобалізації. Великому бізнесу в наш час також не дуже комфортно в Італії, він перемищується в Китай (а також у Сербію, в країни Латинської Америки тощо), де працівники задоволені заробітною платою 300/400 € і можуть виконувати ті ж самі види робіт, що й італійці. Власники цього бізнесу потім експортують готовий продукт, поставивши мітку «Зроблено в Італії». І ця продукція продається в Італії та інших країнах Європи, а капіталісти збільшують свої доходи до неймовірних розмірів. Дрібні виробники, представники малого бізнесу, як правило, залишаються в Італії, їхні фірми поступово закриваються, тому що їх продукція не конкурентоспроможна. Отже, глобалізація стимулює і захоує розвиток великого європейського капіталізму без жодних докорів сумління. Безробіття зростає, а великі перемоги дикого капіталізму обертаються неприборканим споживанням, атеїзмом, відсутністю моральності та духовності.

Відомо, що на півночі Італії партія «Лега Норт» заручилась підтримкою правих і лівих, бо виступає за заслін мігрантам. Та італійці не расисти, адже якщо ти приїхав, то працюй, а коли займаєшся бандитизмом, то – геть... Наскільки я знаю в Італії українців (а тут працюють здебільшого жінки), то їх поважають як працюючих і чесних людей. Не їхня провина, що вони змушені далеко від домівки поневірятися й заробляти на чужині.

Ми чекаємо відродження в Італії і сподіваємося, що це станеться. Люди, особливо молодь, відчувають: чогось не вистачає, якась пустка. Бракує духовності. Звідси і самогубства, і захоплення наркотиками. Відчуття нашої історії є вічним. Якщо зруйнують нашу історію, культуру, релігію, тоді як знатимемо своє коріння, куди нам йти і що робити?! Коли молодь не матиме ідеалів і ніхто не чинитиме опору неправді, темноті, то однозначно така нація – без майбутнього.

Ми повинні виступити проти неприборканого капіталізму. Адже цивілізований поступ європейських народів (до яких, безперечно, належать українці) передбачає не тільки розвиток економіки, але й збереження мови, звичаїв, фольклору, а також увічнення в національній пам'яті своїх героїв і мучеників. Бідність, споживацтво, расизм, дикий капіталізм, деградація моралі, марксизм (який продовжує дратувати і обманювати робітників своїми утопіями і запереченням справжньої історії), космополітизм (який знущується над автентичним корінням народів), атеїзм (який відкидає почуття любові й братерства) не сприяють цивілізаційному поступу сучасних націй. Ми повинні також боротися з неокolonіалізмом, адже від нього йдуть загрози Європі та всьому світу.

Я переконаний, що чесний історик і філософ повинен служити правді, а не якійсь партії [2]. Це є суспільною місією історика. Марк Блок писав, що історик за допомогою документів, свідчень, доказів повинен чесно відтворити і тлумачити минуле. Зокрема, коли 30.06.1941 р. був проголошений Акт Відновлення Української Держави, Гітлер дав вказівку знищити бандерівський рух. Самого ж С. Бандеру заарештували й відправили в концентраційний табір «Заксенхаузен». Отже, українські повстанці воювали на два фронти: проти фашистів і проти сталіністів. Разом

* Переклад з італійської Т. Воропаєвої.

з партизанами-незалежниками воює й велика кількість євреїв. Пригадаймо Горбового, Домбровського, Варму, лікаря на псевдонім Кум. Хочу привести слова однієї єврейки-партизанки, яка у 1948 р. дісталася до Ізраїлю, де працювала потім в міністерстві: «Тим, що я живу й усю насагу моїх 38-ми літ віддаю вільному Ізраїлеві, я завдячую, очевидно, Богові і УПА. Членом героїчної УПА я стала 7 листопада 1943 року... Я звертаюся до свободолюбного світу й остерігаю його, щоб не легковажив собі українського питання, бо тільки вільна Українська Держава буде запорукою і доказом справедливого миру в світу» [1]. Дехто з істориків, звичайно, знайшов тіні в союзі (хоч і короткому) між С. Бандерою та німцями, але необхідно для історичної чесності пригадати також, що 220 тисяч росіян воювали пліч-о-пліч з нацистами, і в 1939 році союз між нацистами і соютами був продемонстрований великим військовим парадом і співпрацею між гестапо й НКВД. Нюрнберзький процес, не дивлячись на тиск Сталіна, не засудив українських повстанців, вважаючи їх борцями за волю своєї держави. В УПА воювали узбеки, азербайджанці, татари, а також махновці (анархісти) та колишні бійці Червоної Армії.

Мені прикро, що в Італії (а також у багатьох інших країнах Європи) вся сучасна інформація про Україну та українців подається з точки зору Росії. Тому я намагаюсь розказати моїм землякам правду про Україну, я завжди на вашому боці, коли йдеться про суперечки України з її північним сусідом – Росією. От тільки мене дивує мовчазна позиція ваших закордонних інституцій у справах, коли потрібно відстоювати національні інтереси України. Недавно я побував на конференції в Норвегії, у м. Осло, де розповідав про голодомор і національно-визвольні змагання в Україні. Мене вразило, що ніхто з учасників про таке не знав. Їх приголомшили почуті від мене факти. Виникає глибока потреба розкрити світові всі події, злочини, що чинилися в Україні, та захистити її.

Мені хочеться розтлумачити громадянам європейських країн, що український народ ніколи не був колоніалістом і змушений був боротися за свободу проти імперіалістичних армій: поляків, турків, татарів, німців, росіян. І в цього народу колоніалісти хотіли відібрати навіть можливість спілкуватися власною мовою. Отже, колоніалізм завжди був як проказа для людства. Навіть англо-американці з їх псевдодемократичною політикою часто ведуть себе як колоніалісти, а не визволителі гноблених народів.

Відомо, що Росія та США були і є великою силою. Але перша наповнила моря та ріки стогонами страждених, другі, не маючи за плечима тисячолітньої історії, усе звели виключно до «споживацтва», збіднення традицій та «вдоволення ситого шлунка», через що, обездушені, не зупинилися і перед Хіросімою та Нагасакі. Рузвельт, як і Черчилль, ніколи не вимагав пояснень від советів за їхні злочини. Навпаки, після Другої світової війни вони передали їм на безжальну помсту і розправу величезне число тих, хто наважився протистояти ГУЛАГівському комунізмові, а відтак змушений був шукати притулку на Заході. Отож, вивчаючи історію України ХХ ст., зокрема, його тридцятих, а відтак і сорокових та п'ятдесятих років, ми в Італії дійшли спільного висновку, що злочини нині вже неіснуючого СРСР не лише були невід'ємною частиною комуністичного будівництва, а й стали незмінним його атрибутом завдяки мовчазній згоді (і привітній посмішці керівників) насамперед найбільш потужних держав західного світу.

Навіть у двадцять першому столітті Сполучені Штати продовжують пасивно підтримувати колоніально-імперіалістичну політику Російської Федерації (не звертаючи жодної уваги на її дії на Кавказі), ховаючись за гаслами «свобода», «справедливість», «демократія». Ми всі бачимо, як саме ведуть себе США, Франція та Англія із такими країнами, як Сирія та Лівія (з її величезними запасами нафти).

Коли ми святкували 150-річчя об'єднання Італії і наш президент Наполітано, відзначаючи цей ювілей, підкреслив важливе значення для Рісорджіменто визвольної війни проти Габсбурзької імперії, а також звільнення нашої держави від фашизму. Отже, ми повинні пам'ятати, що цивілізаційний поступ європейських країн передбачає безкомпромісну боротьбу проти всіх форм імперіалістичної колоніальної диктатури, рух до звільнення і незалежності всіх пригноблених народів.

Я кілька разів приїжджав в Україну, щоб глибше вивчити сторінки її героїчної боротьби за державну незалежність. Я ще й сьогодні під враженням від знайомства з Україною та зустрічами з її людьми. Зізнаюсь – кожен день, що відокремлює мене від моєї останньої поїздки, щораз сильнішим робить бажання відвідати Україну знову, побувати на козацькій Хортиці, ознайомитися з місцями звитяг повстанської боротьби, виступити при можливості з лекціями перед студентами кількох вищих навчальних закладів України в рамках культурного обміну між нашими народами. Сподіваюсь, це бажання знову здійсниться найближчим часом.

В Пізі, де я викладаю, вже тривалий час діє утворений мною спільно з декотрими друзями та колишніми студентами поетично-культурницький гурток, об'єктом найбільшої уваги якого стала нині Україна. Дехто з певною іронією називає нас «групою нових мислителів» чи «новими філософами». Але ми на ту іронію не зважаємо, оскільки в чомусь і справді є новими. Нас єднає спільне прагнення використати філософію як знаряддя дослідження, а не як знаряддя тлумачення реальності, що над нею повсюдно домінують сьогодні точні науки та наукові ідеології. Ми хочемо, щоби у нас, в Західній Європі, зокрема, і в Італії нарешті зрозуміли, що зв'язок між нацизмом і таборами смерті в роки Другої світової війни нічим не відрізняється від зв'язку між советським комунізмом і ГУЛАГом.

Тим часом саме Україна як європейська держава, багатьом громадянам якої довелося і в нацистських таборах побувати, від ГУЛАГівського комунізму постраждала найбільше. Але і ГУЛАГ не змусив її зректися ідеї про свою національну незалежність, що приваблює нас в образі нинішньої України найбільше. І хоч до утвердження справжньої незалежності Українській державі ще треба йти, але навіть цей факт показує, що визволення народу – в його душі. В його надіях, вірі та любові, які, передаючись із покоління на покоління, проносяться крізь сотні літ, через що неспроможна протистояти їм і чиясь нездоланна, здавалось би, самовпевненість.

Повертаючись з України в Італію, завжди ділюсь своїми враженнями від поїздки до вашої країни з моїми студентами. Я радий, що вони як губка вбирають розповіді про героїчне минуле України, її сьогодення, традиції і культуру. Зокрема, я проводив заняття зі своїми студентами, присвячені українській пісні. Упродовж двох годин на занятті звучали привезені мною із поїздки в Україну милозвучні записи ваших пісень, а потім звучали мої розповіді про Україну, українців та їхню боротьбу. Розповіді про народ, який дав світові геніальних поетів і філософів, незрівнянних співаків і композиторів,

талановитих винахідників і будівничих, героїв, які боролися за українську незалежність, позитивно вплинули на моїх студентів. Через якийсь час, прийшовши на чергове заняття, я побачив в аудиторії портрети видатного українського поета Тараса Шевченка і славетного композитора Володимира Івасюка, за допомогою творів яких я знайомив своїх студентів із Україною. Їхні портрети мої студенти знайшли в Інтернеті. І тепер вже вони шукають в Інтернеті кращі пісенні й поетичні твори українських авторів. Насправді вони шукають у цих творах душу українського народу й ту незламну силу, яка вела українців до їхньої мрії через віки, котра керує ними і зараз.

Нажаль, знання італійців про Україну, її історію та культуру не надто глибокі. Навіть така трагічна сторінка, як Голодомор 1932–1933 рр., на Апеннінах маловідома, і тому книга «L'olore come ideale» («Ідеалом було страхіття») [1], котру я, насамперед, адресував італійській молоді, викликала зацікавлення як у читачів, так і у видавців (аж чотири італійські видавництва виявили бажання видати цю книгу). Це розповідь про боротьбу українців за свободу, за правду із «привидом комунізму», що став кривавим монстром ХХ ст. в СРСР та країнах Східної Європи. Для італійців ця книга відкрила невідому Україну, яку поневолювачі не знищили, не підкорили ні терором, ні війнами, ні голодоморами. Цю книгу я присвятив невідомим на сьогодні в Італії сторінкам історії України, вважаючи своїм моральним обов'язком віддати свою пошану народові, який пережив безжалібно, злочинне нищення лише через те, що хотів бути вільним і жити в мирі зі своїми традиціями, фольклором, мовою і релігією. Провиною ж, яку не могли (та й досі не можуть) їхні колонізатори пробачити українцям, є те, що на боротьбу за право бути вільними вони повстали зі зброєю в руках. Зрозуміло, що історія України сягає тисячоліть, а тому я прагнув насамперед зрозуміло й вичерпно охарактеризувати історичний проміжок від Першої світової до здобуття Україною незалежності. Словом, я описав історичні події, підкреслюючи різні фази репресій з одного боку і нескорений опір – з другого.

Як письменник, я на службі у Правди і тому захищаю Україну. Як син італійського партизана – не сприймаю будь-які форми колоніалізму, диктатури. Я вважаю, що більш багатостраждального народу, ніж українці, в Європі немає. З давніх-давен йде боротьба за вашу родючу землю, що є містком між Заходом і Сходом. Існують намагання придушити Україну. Для цього що тільки не роблять. Навіть вийшов російськомовний фільм «Помаранчеві діти Третього Рейху». Там, зокрема, говориться, що українські повстанці вбивали євреїв. Це російська пропаганда, адже євреї воювали в УПА, як і представники інших націй, які боролися проти більшовизму й нацизму. Сама епоха відчуває необхідність пролити світло на злочини, вчинені різними диктатурами, і показати справжнє обличчя кожного з них у цьому монополізованому жорстокості й ненавистю світі. У балтійських республіках давно відкриті документи про те, що робили там російські колонізатори. В Україні все набагато складніше. До того ж, частина населення ще не розпрощалася з комуністичним мисленням. Попередній президент В. Ющенко показав себе слабким, був занадто добрим і м'яким. Він допустився помилки, відпустивши злочинців. До того ж В. Ющенко і Ю. Тимошенко постійно сварились. Через те й програли. І сьогодні ситуація в Україні погіршується. Не тільки в економіці, але й у сфері свободи.

Проте є ідеї, заради яких варто жити і померати. Однією з таких ідей є ідея свободи нації, саме за неї загинули українські повстанці, зокрема, Роман Шухевич, а також лікар УПА італієць Авгуро Донніні на псевдонім «Михась» (що загинув від рук енкаведистів і похований у с. Вікняни). Проте вони загинули недаремно, адже боротьба з нацизмом і сталінізмом є необхідною для цивілізаційного поступу Європи. Керівники Пізанського університету звернулись до мене з проханням написати більше про А. Донніні, і ця розповідь має вийти в Італії окремою книгою. Я порівнюю свого земляка з англійським поетом Дж. Байроном. Адже А. Донніні віддав своє життя за ідеали пригнобленої нації, у нашому випадку – України, а Дж. Байрон, як відомо, боронив свободу і незалежність Греції.

Таким чином, можна зробити висновки. Більшовизм в Україні ніколи не був рухом корінним і типовим українським. Це була чужа ідеологія, «занесена на українську землю із зовні. Капіталізм і марксизм затискають та ослаблюють людину, позбавлену духовності. Занепадає гордість, мораль, повага до самих себе. Тільки правда, піднесена до ідеалу, робить життя гідним того, щоб його прожити. Якщо народ замучений бідністю, відчай проникає в лабіринти його душі. Кожне матеріальне благополуччя має сенс лише тоді, коли воно йде в ногу з духовним зростанням. Людство зможе віднайти початок свого шляху до оновлення не тільки після того, коли перегорне сторінку з нацизмом, бридкими антисемітськими законами 1938 року, з колоніалізмом та імперіалізмом, але й коли нарешті зрозуміє, що марксистська ідеологія є причиною голодоморів, концтаборів, знищення мільйонів невинних. Надія на краще життя зможе втілитися тільки тоді, коли ця причина буде названа і засуджена. Ненависть, яку посіяла теорія марксизму-ленінізму, поділивши людей на класи й табори, є причиною того, що значно багатша за своїми природними ресурсами Україна їде сьогодні на заробітки до значно біднішої від неї Італії. І саме комуністсько-більшовицька теорія позбавила людей моральних принципів, які могли би стримати тотальний грабунок молодої української держави її ж громадянами.

Путін і його чиновницьке оточення ще залишаються пов'язаними з холодом минулого. Існують жадливі свідчення, які вказують, що в Росії і зараз поширені різні зловживання, вчинені, насамперед, урядовцями. Хотілося б порадити молодим людям, особливо студентській молоді, звільнитися від пасток політиканів і піднятися над ними, як вільний визвольний вітер. Холодне й байдуже до всього, окрім матеріальних благ, суспільство, що неспроможне задовольнити більш глибокі потреби, не може мати майбутнього. Майбутній світ не може бути світом тіней. І щоб він не став таким, щоб минуле не повторилося й не посилювалося, треба завжди і до кінця боротися за кожен краплину світлого і світлоносного. Не будьте пасивними у сприйманні цього вельми раціонального і зматеріалізованого, споживацького й нестерпно жорстокого світу. Ваша пасивність є вашою слабкістю... Бідність, імперіалізм, колоніалізм, споживацтво, расизм, марксизм, який продовжує вводити в оману маси своєю утопією, нацизм, фашизм, атеїзм, який відкидає християнське братерство, занепад традицій, космополітизм і збіднілі душі, які блукають у світі, де люди втратили здатність посміхатися, – усе це має лишитися позаду. Адже велич народу не вимірюється кількістю танків.

Сьогодні Україна живе в темній політико-економічній дійсності, все продається і купується, а гроші вивозяться з держави, олігархи абсолютно байдужі до болю українського

народу, процвітає корупція. Юлію Тимошенко катували психологічно. Це був огидний політичний процес. Україна повинна піднятися, спираючись на свої сили, на власні економічні ресурси, які є набагато більшими, ніж в Італії. Історія і духовність є єдиними універсальними силами самоусвідомлення, що допомагають протистояти інституційному та колоніальному терору. Для людей потрібна соціальна справедливість, але це неможливо без чесних, справедливих і безкорисливих правителів. Потрібен спротив усім формам несправедливості та корупції.

Україна звернена в майбутнє і свідомо пов'язана з минулим, вона неабияк гордиться козацьким минулим, випромінює древно гордість, що проявляється в усьому, навіть у способі вшанування гостей, яких українці зустрічають дуже радісно й тепло. З поїздки по Україні я привіз додому такий висновок: ваша держава зможе піднятися економічно і відродитися духовно виключно завдяки тому, що її поступ безперервно стимулюють краплі крові мільйонів полеглих у боротьбі за незалежність, як і мільйонів за неї замучених. Тривалі страждання України розчулили і розчулюють Європу, що має серце. Живи, Україно, борись за своє, і цього разу ти переможеш, бо друзів у тебе тепер багато, вони не бояться запалити у темноті свої смолоскипи, мандруючи разом із тобою у спільне завтра. Не лякайся, що життя це – до останнього кроку, і не біймося, що світло – до останнього відблиску.

На карті Європи Україна представлена як незалежна держава, а не чиясь провінція, але вона лише починає

утверджуватися. Відтак позитивний її імідж створюється діями кожного українця як у своїй державі, так і за її межами. Але далеко не всі українці, котрі є нині на заробітках у західному зарубіжжі, в тому числі і в Італії, поводять себе так, як би мали поводити, думаючи не тільки про гроші, а й про власну честь та гідність, про добре ім'я своєї нації і своєї країни.

Україна дуже важлива для Заходу. Якщо б вона вступила у Європейський союз, то у ній відбулися б позитивні зміни. В Європарламенті десь порівну є ваших друзів і проросійські налаштованих політиків, які не хочуть бачити вашу державу в складі ЄС. В Брюсселі уважно спостерігають за тим, що відбувається в Україні. Влада у вашій країні опинилась в руках декількох олігархів. Очевидно: справедливість, свобода і правда переможуть. Проте ви повинні, докладаючи зусиль, йти вперед. На вас дивляться. Якщо опустите голову, то ніхто не стане допомагати. Коли чутимуть ваш голос, якщо відстоюватимете ідеали свободи і національні цінності, то вас обов'язково підтримають. Ви повинні згадати і пишатись тим, що ви є нащадками мужніх вояків УПА. Ви повинні бути гідними своїх попередників. Зараз надзвичайно важливий момент як для України, так і для всієї Європи.

1. Збрана Д. Идеалом було страхіття. Ленінізм і студентська боротьба за волю в країнах Східної Європи / Даніло Збрана. – Львів: Добрий друк, 2008. – 404 с. 2. Збрана Д. Я на службі у правди, і тому захищаю Україну / Даніло Збрана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://narodna-dumka.horodok.lviv.ua/?p=2103>.

Тамара Кушерець

Міграційні потоки як новий світовий актор у контексті теорії гібридизації

Сформовані мігрантами нові форми життя і кооперації виступають джерелами соціального оновлення. Згуртовані таким чином гетерогенні колективи формують певний суспільний проект та власний дискурс, включаючи його символічний аспект, завдяки чому виступають альтернативою мобілізаційному потенціалу традиційних спільнот та протиотрутою поширенню фундаменталізму.

Created by migrants new forms of life and cooperation are the sources for social renovation. United in such way heterogeneous collectives form some kind of public project and their own discourse including its symbolic component, owing to what they become an alternative to mobilization potential of traditional communities and antidote to spreading of fundamentalism.

Для дослідників, які спрямовують свої зусилля на пошук нових виявів колективного суб'єкта історії, виправданим є звертання до теорій, для яких глобалізація не є продовженням процесів модернізації. Саме такою є сьогодні досить розроблена та знайома широкому загалу науковців теорія глобалізації як гібридизації. Один з її активних розробників і прихильників Я. Пітерзе заявив, що глобалізація – це не обставина модернізації, а окрема історична доба, яка розпочинається в 1960-ті роки й сучасна постмодерності. Модерність, зі свого боку, належить до іншого періоду (1840–1960 рр.) і є сучасною гегемонією націй-держав, для якої найбільш відповідними стали функціоналістська теорія модернізації та марксизм, «тоді як справжньою теорією глобалізації є постмодерний аналіз гібридності» [2, с. 22].

В теоріях модернізації чітко проступали обриси колективних дійових осіб – націй та класів, – які були релевантними процесам формування індустріального суспільства західного типу. Однак глобалізація поставила розвинуті країни Заходу перед фактом існування інших діячів, наділила периферію рисами історичної суб'єктності, достатньо хоча б згадати японський шлях модернізації, бразильський чи китайський спосіб формування націй тощо. Існує ще одна обставина, яка обумовлює доцільність розгляду теорії гібридизації. У пере-

важній більшості теорій глобалізації динаміка останньої зображується так, ніби вона позбавлена актора-ініціатора і можливості контролю наслідків цієї *світової механіки потоків*. Одним із результатів вживання терміна «глобалізація» у такому значенні є те, що мається на увазі, ніби ми знаходимося перед анонімним і загальним процесом, в основному благодійним для людства. Але «говорити про глобалізацію без певної перестороги – означає стверджувати, що ми рухаємося до інтегрованого світу, що ця еволюція нова й неминуха. Вважається, що вона не є результатом дій жодного з окремих акторів і відбувається як автономний, майже автоматичний процес. Вона приводить до уніфікації або принаймні до гомогенізації практик і культур» [4, с. 14].

Теорія гібридизації вже своєю назвою суперечить будь-якій уніфікації та односпрямованості історичного поступу людства. Вона відкриває перспективу включення в нього різностатусних, неспівставних явищ, які в принципі не можуть протистояти одне одному. Так, у її межах має можливість проявити себе «новий світовий актор, що представлений потоками мігрантів і володіє лише великими людськими ресурсами» [6, с. 231]. Такий актор разом з іншими, такими, як нові соціальні рухи, профспілки, політичні партії лівого спрямування, захисники місцевих культур, виступає проти